

Nykvarns Kommun

Tillgänglighetsplan

Stockholm 2002-08-30
SCANDIACONSULT SVERIGE AB
Mark

Jörgen Bengtsson
Gunilla Hellström

Uppdrag

I början av sommaren 2001 fick Scandiaconsult Sverige AB i uppdrag att göra en tillgänglighetsplan för Nykvarns kommun. Arbetet startades med att begära in synpunkter på brister gällande tillgängligheten i Nykvarn, från handikapprådets representanter. Utifrån detta gjordes sedan en inventering, som har resulterat i den här rapporten. Som förelägg för rapporten ligger "Stockholm - en stad för alla" - "Utemiljöprogrammet", som är framtagen av Gatu- och fastighetskontoret i Stockholm 2001-05-29. Gatu- och fastighetskontorets rapport är framtagen i samarbete med handikapporganisationer, miljöförvaltning, stadsbyggnadskontoret med flera och innehåller Stockholmstads riktlinjer för att göra Stockholm till en tillgänglig stad. Riktlinjerna är tagna direkt från Stockholms program. Eftersom Nykvarn är avsevärt mindre än Stockholm så är inte alla riktlinjer direkt tillämpbara. Dock är en stor del av dessa riktlinjer allmängiltiga och kan sättas upp som mål för Nykvarns kommun.

Rapporten inleds med en inventeringslista och förklaring av viktiga begrepp. Därefter redogörs för riktlinjer uppdelat på ämnesområden, där även eventuella krav, föreskrifter och råd, som anges i lagstiftningen, anges. Efter en del ämnesområden följer förslag på utformning vid speciella platser i Nykvarns kommun.

Det pågår hela tiden utveckling inom de områden som rapporten innefattar. Nya aspekter och erfarenheter tillkommer och nya lösningar tas fram. Det är därför viktigt att riktlinjerna utvecklas och revideras kontinuerligt.

Syfte

Syftet med tillgänglighetsplanen är:

- ❖ Förbättra tillgängligheten i Nykvarn
- ❖ I all fysisk planering skall tillgänglighetsaspekten ingå i förutsättningarna
- ❖ Skall utgöra underlag för åtgärdsprogram och särskilda satsningar
- ❖ Inspirera till goda och bekväma lösningar
- ❖ Hitta standardlösningar som ger en enhetlig utformning
- ❖ "Nykvarnsstandard", utformning efter ortens behov och förutsättningar

Innehållsförteckning

Förklaringar	4
Inventering	5
Inledning	6
Utformning av utemiljö	7
Badplats och bryggor	7
Badplats och bryggor i Nykvarn	8
Belysning	9
Beläggning	10
Beläggning i Nykvarn	10
Busshållplats	11
Busshållplats i Nykvarn	11
Entré	12
Entréer i Nykvarn	13
Gångväg och gångbana	14
Järnvägsstationen i Nykvarn	14
Gångpassage	16
Gångpassage i Nykvarn	17
Hiss	18
Parkering/Angöring	19
Ramp	20
Ramp till fastighet	20
Ramp till fastighet i Nykvarn	20
Trappa	21
Trappa i Nykvarn	21
Vegetation	22
Drift och underhåll	23
Drift och underhåll i Nykvarn	24
Långsiktiga företeelser som tillförs utemiljön	25
Gatumöblering	25
Centrum i Nykvarn	26
Lekplats	27
Telefonkiosk	28
Toalett	28
Kiosk, serveringspaviljong och dylikt	29
Tillsyn, drift och underhåll	29

Bilagor

Förslagsritning busshållplatser

Förklaringar

Funktionshinder	Samlingsbegrepp för ett stort antal fysiska och intellektuella skador eller sjukdomar, som kan vara av bestående eller övergående natur.
Handikapp	Kan uppstå då personer med funktionshinder möter för dem otillgängliga miljöer. Handikapp är således ingen egenskap utan betecknar förhållandet mellan individen och omgivningen. Detta innebär att ju bättre utformat samhället blir efter de funktionshindrades behov desto färre människor blir handikappade.
Tillgänglighet och användbarhet	Tillgänglighet innebär att man självständigt kan ta sig fram i miljön och användbarhet att man kan vistas och använda den till det den är avsedd för.
Taktila plattor	Plattor som är kännbara med fötterna eller med den vita käppen.
Kontrastmarkeringar	Färgskillnader, ljus - mörkt, mellan olika material etcetera.
PBL	Plan- och bygglagen, innehåller regler om planläggning av mark och vatten samt om byggande. Sedan 1966 innehåller lagen bestämmelser om tillgänglighet för personer med funktionshinder.
SS	Svensk standard, standard fastställd av SIS, SEK eller ITS
Vägmärkesförordningen (VMF)	En förordning är en beteckning på en av regeringen beslutad författning. Vägmärkesförordningen innehåller således författningen angående vägmärkens utseende, utformning, storlek etcetera.
OrdL	Ordningslagen, lag som innehåller bestämmelser som rör ordning och säkerhet, bl.a. om allmänna sammankomster och offentliga tillställningar, om användning av offentlig plats och om ordnings- och säkerhetsfrågor i kollektivtrafiken.

Inventering

I juni 2001 skickades ett brev ut till representanter från handikappföreningar till samverkansgruppen i Nykvarn. I brevet uppmanades handikappföreningarna att hjälpa till och inventera såväl den exteriöra som den interiöra miljön i Nykvarn. Ett antal svar kom in och diskuterades på Samverkansgruppens möte i augusti samma år.

De synpunkter som kom in var:

- * Varför finns det inga parkeringar för rörelsehindrade vid kommunens badplatser?
- * Toan på Hökmossbadet har en hög tröskel.
- * Lövnäsbadet är ej tillgängligt för rullstol.
- * Affärerna på Gammeltorpsv. 1 har höga trösklar. Räcke saknas.
- * Järnavägen 5-7, Nykvarnsbostäders kontor, har trappor på utsidan mot Järnavägen.
- * Hur kan man lösa tillgängligheten för rörelsehindrade vid byte av spår när tåget kommer på fel sida?
- * Dörröppnare till café Nyfiket, tung dörr att öppna.
- * Trottoarkanten från centrum ut på stora parkeringen är för hög och behövs fاسas, så att nivån blir den samma som gatans.
- * Dörröppnare på Video In vore bra.
- * Offentlig toalett saknas, handikapptoalett som alla kan använda.
- * En ramp upp på tåget finns på vissa stationer.
- * Trottoarkanterna är trappstegshöga.
- * Anordnande av P-platser för rörelsehindrade saknas inom samtliga bostadsområden.
- * Framkomligheten i centrum är mycket dålig, på grund av grund av alla skyltar och blomkrukor som finns utspridda i centrum.
- * Stor trafik av mopeder inom centrumområdet.
- * Det saknas väntsal för resande med tåg.
- * Vid till exempel Ica och posten är det uppställt en massa vagnar inne i affärerna, med blommor och annat, som är ett hinder för framkomligheten.
- * Mycket olämplig terapilokal, som flyttades från centrum till en lokal som tidigare innehafts av taxi.
- * Efter vägen till Åshöjdsvägen 60 står det bilar hela dygnet samt i skogen och på vändplan vid Åshöjdsvägen 1.
- * Gångvägarna mellan fastigheterna på Åshöjdsvägen, en liten sträcka på ca 50 meter vardera, bör beläggas med asfalt, eftersom sanden spolats bort vid regn och gör det svårt för rullstolar och rollatorer att ta sig fram.
- * Det saknas parkering för handikappade inom området Åshöjdsvägen.
- * Det är mycket hög kant vid ingångarna till tvättstugorna på Åshöjdsvägen.

Scandiaconsult har gjort en djupare inventering av några av ovanstående synpunkter samt tittat närmare på en del busshållplatser och gjort en liggare över alla övergångsställen i kommunen. Övergångsställena presenteras i en separat rapport; "Övergångsställen i Nykvarns kommun".

Inledning

Man brukar räkna med att cirka en tiondel av befolkningen har mer varaktiga och omfattande funktionshinder. Utöver dessa tillkommer en större grupp som har nedsatt funktion på grund av ålder och tillfälliga funktionshinder till exempel på grund av olycksfall.

1993 antog FN 22 standardregler för att tillförsäkra personer med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet. Standardreglerna innehåller 22 kapitel där kapitel 5 behandlar området tillgänglighet och punkten 1-4 behandlar den fysiska miljöns tillgänglighet. Reglerna är inte juridiskt bindande utan ett moraliskt och politiskt åtagande som medlemsstaterna tar på sig. Sverige har förbundit sig att förverkliga reglernas intentioner och innehåll på lokal och central nivå.

Samhällets övergripande mål är att "Personer med funktionshinder skall kunna leva och verka som alla andra", vilket har kommit till uttryck i socialtjänstlagen.

Enligt regeringens proposition 1999/2000:79 "Från patient till medborgare - en nationell handlingsplan för handikappolitiken" skall det handikappolitiska arbetet särskilt inriktas på:

- att identifiera och undanröja hinder för full delaktighet i samhället för människor med funktionshinder.
- att förebygga och bekämpa diskriminering mot personer med funktionshinder.
- att ge barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder förutsättningar för självständighet och självbestämmande.

Tre prioriterade områden under de närmaste åren:

- att se till att handikapperspektivet genomsyrar alla samhällssektorer.
- att skapa ett tillgängligt samhälle.
- att förbättra bemötandet.

Plan- och bygglagstiftningen i Sverige innehåller sedan 1996 bestämmelser om tillgänglighet för funktionshindrade. Succesivt har bestämmelserna utökats till de krav som idag ställs i plan- och bygglagen (1987:10). Följande punkter behandlar tillgänglighet i utemiljö för personer med funktionshinder:

PBL 2 kap Allmänna intressen som skall beaktas vid planläggning och lokalisering av bebyggelse m.m.

4§ 6 punkten "Inom områden med sammanhållen bebyggelse skall bebyggelsemiljön utformas med hänsyn till behovet av möjligheter för personer med nedsatt

rörelse- eller orienteringsförmåga att använda området." Lag (2001:146).

PBL 3 kap Krav på byggnader m.m.

15§ 5 punkten "Tomter som tas i anspråk för bebyggelse skall anordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen. Dessutom skall tillses att tomten, om det inte är obefogat med hänsyn till terrängen och förhållandena i övrigt, kan användas av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga." Lag (1994:852)

18§ "I fråga om allmänna platser och områden för andra anläggningar än byggnader skall vad som föreskrivs om tomter i 17§ andra stycket alltid tillämpas samt vad som föreskrivs i 15 och 16§§ och i 17§ första, tredje och fjärde styckena tillämpas i skälig utsträckning. Sådana platser och områden skall dock alltid uppfylla kravet i 15§ första stycket 5 på användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i den utsträckning som följer av föreskrifter meddelade med stöd av denna lag." Lag (2001:146).

21a§ "I byggnader som innehåller lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser skall enkelt avhjälpna hinder mot lokalernas och platsernas tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga undanröjas i den utsträckning som följer av föreskrifter meddelade med stöd av denna lag." Lag (2001:146)

22§ "Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, i de avseenden som anges i 20-21a§, meddela de ytterligare bestämmelser som behövs
1. till skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa,
2. för en lämplig utformning av byggnader och andra anläggningar samt tomter och allmänna platser." Lag (2001:146).

Utformning av utemiljö

Badplats/Brygga

Personer med funktionshinder skall ha samma möjligheter till bad och rekreation som andra. För att detta skall vara möjligt måste några krav vara uppfyllda:

Handikapparkeringsplatser skall finnas i omedelbar anslutning till badplatsen.

På badplatsen skall finnas **omklädningshytt och toalett** som är anpassade för personer med funktionshinder.

Mellan parkeringsplats, omklädningshytt och badplats (vattenbryn) skall finnas **förflyttningsväg** som är jämn, hårdgjord och har en lutning på max 1:50.

För att ta sig ut i vattnet med rullstol krävs en **ramp**. Ett alternativ är en betongramp som är försedd med ledstång på båda sidor. Rampen får luta maximalt 1:20 och skall ha en bredd på minst 0,9-1 meter. För personer med gångsvårigheter behövs en handledare som är lätt att gripa om, placerad på en höjd av 0,9 meter. För barn krävs en kompletterande handledare på 0,7 meters höjd.

Bryggor ska vara så stabila som möjligt eftersom gungning är mycket besvärande för personer med funktionshinder, varför en fast brygga är bäst. Avståndet mellan brygga och vattenyta bör vara litet för att förenkla förflyttningar i och ur vattnet. Om flytbryggor används ska dessa vara L-formade eftersom det är den form på brygga som är minst känslig för vågrörelser.

Bryggans storlek beror bland annat på om det skall vara möjligt att kunna vända med rullstol på bryggan och i så fall med vilken typ av rullstol. En brygga skall ha en bredd på minst 1,8 meter med brädor lagda tvärs gångriktningen. Räcke ska finnas längs bryggan på en höjd av 0,9 meter samt en avvisare på 0,4 meters höjd. Kontrastmarkering av bryggans kanter krävs för att synsvaga personer ska uppmärksamma dem.

Bryggan ska vara utrustad med en trappa med handledare på bägge sidor så att personer med gångsvårigheter kan ta sig ner i vattnet. Handledarna placer på två olika höjder: 0,9 och 0,4 meter. Avståndet mellan handledarna skall vara 0,6 meter för att det ska vara möjligt att använda båda handledarna samtidigt. Trappans första och sista steg ska vara kontrastmarkerat. Invid trappan är det lämpligt att placera en sittbänk.

Lagstiftning, föreskrifter och råd

Ytor som är avsedda att beträdas skall utformas på sådant sätt och utföras av sådant material att risken för halkning eller snubbling begränsas. Övåntade förändringar av ytmaterialets halkegenskaper skall undvikas. Ytorna skall utformas utan övåntade små nivåförändringar, ojämnheter eller låga hinder som är svåra att upptäcka.

Råd: Vid bedömning av om halkrisk föreligger bör särskilt lutande ytor och sådana ytor där fukt, väta och nedisning förekommer beaktas. I utrymmen där man vanligtvis vistas utan skor bör ytmaterialets egenskaper anpassas till detta. (BBR 8:22)

Badplatser i Nykvarns kommun

Hökmossebadet

Hökmossebadet ligger ca 2 km från Nykvarns centrum. Till badet kommer man med bil eller via gång- och cykelvägen från Nykvarn. I anslutning till badet finns idag en parkering, kisok, toalett och ombyteshytter. Med tanke på badets centrala läge och badplatsens ganska platta utformning är detta Nykvarns högst prioriterade badplats att tillgänglighetsanpassa.

Åtgärder

Gång och cykelvägen som idag slutar vid vägen bör förlängas från övergångsstället till bommen, där en cykelparkering skall finnas. Handikapparkering skall finnas i direkt anslutning till badet, och gångarna mellan parkering, hus och strandkant (brygga) skall vara asfalterade eller plattsatta.

Toalett och ombyteshytt skall handikappanpassas och det skall finnas en betongramp ner i vattnet. Räcke och kontrastmarkeringar skall finnas på bryggan.

Lövnäsbadet

Några kilometer söder om Nykvarn ligger Lövnäsbadet. Badet nås enklast med bil, eftersom det ännu inte finns någon cykelväg längs väg 509. Parkeringen ligger direkt vid stora vägen, varifrån man får gå några hundra meter på en slingrig och kuperad skogsväg för att komma ner till stranden. Stranden, med toalett och bryggor är

i dåligt skick och det krävs stora förändringar för att få badet tillgänglighetsanpassat. Hela stranden lutar ganska brant ner mot vattnet.

Åtgärder

Den första och viktigaste åtgärden är att se till att man kan ta sig fram till badet överhuvudtaget. Det finns en gammal ambulansväg som kan rustas upp och utnyttjas av funktionshindrade. I sådana fall skulle det vara möjligt att få en handikapp-

kering närmare badet. Om detta inte är möjligt måste skogsvägen rustas upp så att den blir hårdgjord och inte får för stor lutning. Nere på stranden måste hårdgjorda gångar av asfalt eller plattor utformas mellan strandkant, bryggor och eventuell omklädningshytt, vilket även förbättrar bryggans anslutning mot stranden. Bryggan ska ha kontrastmarkeringar och räcke och det bör finnas en betongramp ner i vattnet.

Toalett och ombyteshytt finns ej idag.

Belysning

En god belysning är viktig för alla, framförallt eftersom det skapar tryggare miljöer. För personer med nedsatt orienteringsförmåga och personer med hörselskada har belysningen extra stor betydelse.

Gångvägar och gångbanor skall vara väl belysta. Särskilt viktigt är att belysningen är god vid **målpunkter** som övergångsställen, vägkorsningar, busshållplatser och andra offentliga målpunkter i utemiljön. Belysningsstolparna placeras så att de inte utgör ett hinder för synskadade. Gröna, grå och svarta färger är svåra för personer med synskada att uppmärksamma, varför **ljusa färger** rekommenderas på belysningsstolpar som står i gångstråk. Armaturerna får inte ge bländande ljus och det är viktigt med en **jämn belysning**. En jämn belysning kan åstadkommas genom en väl anpassad kombination av stolphöjd, avstånd mellan stolparna och armaturtyp.

För personer med hörselskada är en god belysning viktig för att kunna avläsa munrörelser och teckenspråk.

Vid val och placering av växtlighet måste **sambandet mellan belysning och växtlighet** beaktas för att förebygga en senare konflikt.

Lagstiftning, föreskrifter och råd

Belysning regleras ej i lagstiftningen.

Beläggning

Beläggningsen på gator och parkvägar skall anpassas till omgivningen och samtidigt möjliggöra framkomlighet för alla. För att personer med funktionshinder skall kunna ta sig fram innebär det att ytor som är avsedda att beträddas skall vara *plana, halkfria och hårdgjorda*. Asfalt, betongplattor och huggen natursten i stora block som exempelvis hållar är exempel på beläggningar som ger god framkomlighet. Stenmjöl kan användas på gångytor.

Rätt variation i markbeläggning kan uppmärksamma personer med nedsatt orienteringsförmåga på hinder och underlätta deras orientering. För synsvaga personer och personer med utvecklingsstörning är det främst *färgkontraster* som är viktigt. För gravt synsvaga och blinda personer är det skillnaden i *markbeläggningens struktur* som är viktig. För dessa personer kan det vara viktigt med *ledstråk* på stora öppna ytor som till exempel torg. Ledstråk är till för att leda och orientera och bildar en obruten kedja från start till mål. Ledstråk måste börja och sluta i punkter från vilka det ges fortsatt ledning, exempelvis vid en husvägg. Ledstråk måste ge vägledning genom både färg- och materialkontraster, så att det är kännbart genom skorna och med den vita käppen. Utformningen måste vara enkel, logisk och konsekvent.

Lagstiftning, föreskrifter och råd

Gångvägar bör ha hårdgjord yta. (BBR 3:122)

Ytor som är avsedda att beträddas skall utformas på ett sådant sätt och utföras av sådant material att risken för halkning eller snubbling begränsas. Övriga små nivåförändringar, ojämnheter eller låga hinder som är svåra att upptäcka. Vid bedömning av om halkrisk föreligger bör särskilt lutande ytor och sådana ytor där fukt, vata och nedisning förekommer beaktas. (BBR 8:22)

Beläggning i Nykvarn

Vid inventeringen inkom synpunkter på dålig beläggning mellan hus och tvättstuga på Åshöjdsvägen. Idag används upptrampade gångar, som enligt de boende borde hårdgöras.

Vid en del övergångsställen är beläggningsen mycket dålig med sprickbildningar och hål. Detta är inte acceptabelt för personer med rullstol och rollatorer, som vill korsa gatan.

Åtgärder

Det är viktigt att beläggningsen möjliggör framkomlighet för alla, varför det är högt prioriterat att åtgärda problem med beläggningsen så fort som möjligt. Speciellt gäller detta övergångsställen och bostadsområden där alla bör kunna förflytta sig utan större ansträngning.

Eftersom centrumet är den enda större torgytan i Nykvarn, så är det här det skulle kunna bli aktuellt med ledstråk. Dock är centrumet så litet, så att beröra grupper få avgöra om detta behövs eller ej.

Busshållplats

Kollektivtrafiken skall ha en så hög standard att den framstår som ett attraktivt transportmedel för alla. För att busshållplatsen skall fungera för personer med funktionshinder bör några krav tillgodoses:

Hållplatsområdet skall vara **tydligt markerat och skyddat** från cykeltrafik och dylikt. Det skall finnas **taktil markbeläggning och kontrastmarkering** för att underlätta orienteringen för personer med nedsatt orienteringsförmåga. **Allmänbelysningen skall vara god** och det bör finnas en skräpkorg.

För att underlätta in- och utsteget i bussen är det viktigt att bussen kan stanna nära kantstenen, som bör vara så pass hög att steget inte blir så stort. Busshållplatsen skall ha väderskydd med belysning och sittbänk med armstöd samt plats för rullstol. Informationstavla skall finnas med tidtabeller med stor text samt en linjekarta. Informationen skall vara placerad så att man kan komma intill och läsa. Skriven information på skyltar (ej tidtabeller) kompletteras med punktskrift.

För att få fungerande reskedjor är det viktigt att även gångsvägarna till busshållplatsen utformas så att personer med funktionshinder kan ta sig fram.

Se bilag: Typritning för busshållplatser.

Lagstiftning, föreskrifter och råd
Busshållplatser regleras ej i lagstiftningen.

Busshållplatser i Nykvarn

Busshållplatserna i Nykvarn har väldigt varierande standard. Här finns allt ifrån exemplariska busshållplatser med regnskydd, skräpkorg och tidtabeller till smala inklämda busshållplatser där de på- och avstigande knappt får plats att stå.

Åtgärder

Självklart är målet att alla Nykvarns busshållplatser skall ha en hög standard. Detta är dock ett långsiktigt mål, som får tas stegvis. Till att börja med är det viktigt att det finns tillräckligt med utrymme vid busshållplatsen så att personer med och utan funktionshinder kan komma på och av bussen lättare. Det är

också viktigt med kontrastmarkering, informationstavla och god allmänbelysning, för orienteringens skull. Nästa steg är att alla hållplatser för påstigande skall ha väderskydd med belysning och sittbänk med armstöd samt plats för rullstol. Hållplatserna skall också kompletteras med taktil markbeläggning i så stor utsträckning som möjligt, samt med punktskrift vid informationstavlorna.

Entré

Vid såväl ny- som ombyggnad ska alla entréer göras tillgängliga. Ramper är inte en acceptabel lösning till entréer vid nybyggnad. I befintlig miljö är det särskilt viktigt att huvudentrén är tillgänglig, är den inte det måste utvändigt hänvisning till tillgänglig entré finnas.

För personer som använder rullstol är måtten vid entrén viktiga. Det ska vara plant insteg, max 1 cm. Entrédörren skall ha ett fritt passagemått på minst 0,84 meter. Framför dörren skall finnas en plan yta med maxlutning 2%, som skall vara minst 1,5 meter djup och fri från hinder. Då entrén är infälld ska den fria ytan sträcka sig minst 0,7 meter vid sidan om dörren på öppningssidan. Vid entré som ligger i nivå med fasaden måste motvarande mått vara 1,5 meter. Automatisk dörröppnare måste vid en infälld entré placeras minst 1 meter från innerhörn, vid en vanlig som ligger i nivå med fasaden placeras den 0,8 meter från dörren på öppningssidan. Kontakten måste placeras så att dörrbladet ej slår upp på den som använder dörröppnaren. Vid automatisk dörröppnare placeras lång armbågskontakt med nederkanten 0,7 meter från mark och annan kontakt med nederkanten 0,8 meter från mark. Öppettiden måste vara så lång så att en person med rörelsehinder hinner igenom, 20 sekunder rekommenderas. Finns två på varandra följande dörrar skall dessa öppnas samtidigt och vara öppna längre. Dörrar med automatiska dörröppnare skall vara utrustade med säkerhetsanordning. För personer med nedsatt armstyrka är det viktigt att handtaget är greppvänligt.

Portkodspanel eller porttelefon placeras med nederkanten 0,8 meter från mark och i övrigt på samma ställe som automatisk dörröppnare. Portkodspanelens knapp nummer 5 skall vara utmärkt med en taktil prick och knapp-satsen skall utformas på normalt sätt med 1 längst upp till vänster. Porttelefon och portkodspanel skall förses med en lampa som indikerar att porten är olåst.

Entrédörrar skall var tydligt markerade mot fadaden med färgkontraster. Glasdörrar måste markeras tydligt med markeringar i ögonhöjd som bör vara minst 10 cm breda.

Lagstiftning, föreskrifter och råd

Minst en entré till en byggnad som skall vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga skall placeras och utformas så att den kan användas av dessa personer. För bostäder med direkt ingång från markplanet är tillgängligheten tillgodosedd, om det med enkla åtgärder i efterhand går att ordna en ramp till entrén. (BBR 3:122)

Glasytor som är oskyddade och så belägna att personer kan komma i kontakt med dem, skall utformas så att risken för personskador begränsas. Stora glasytor i dörrar samt glasytor som kan förväxlas med dörrar eller öppningar, skall vara tydligt markerade. (BBR 8:313)

Dörrar och portar som skall kunna användas av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga, skall utformas så att de medger passage med rullstol och så att tillräckligt utrymme finns för att öppna och stänga dörren eller porten från rullstolen. Handtag, manöverdon och lås skall vara placerade och utformade så att de kan användas av personer med funktionshinder. (BBR 3:125)

Entréer i Nykvarn

Det är viktigt att entréerna är tillgängliga för personer med funktionshinder. Framförallt gäller detta entréer till affärer, serveringar och offentliga lokaler/byggnader. Vid nybyggnad skall entréerna i så stor utsträckning som möjligt vara anpassade till gällande regler. Vid gamla entréer kan de bli nödvändigt att komplettera med ramper om tillgänglighetsanpassning i form av ombyggnad blir för omfattande.

På en del ställen har det inkommit önskemål om dörröppnare, vilket borde utredas närmare.

Åtgärder

Där en ombyggnad av entrén inte är möjlig för att göra den tillgänglig, skall man komplettera med en ramp med räcke. Det är också mycket viktigt att entréerna har tillräcklig bredd och att dörröppnare finns där det behövs, och är placerade på rätt sätt.

Gångväg och gångbana

Gångvägar och gångbanor skall vara minst 1,5 meter breda och utformas så att de blir så plana som möjligt. Längre sträckor får inte ha en tvärlutning på mer än 1:50 och en längslutning på 1:40 - 1:50 för att kunna användas av rullstolsbundna personer och av personer med gångsvårigheter. Större höjdskillnader tas upp av ramper, som får ha en maxlutning på 1:20, *se avnittet Ramp*. Om terrängförhållandena är sådana att det inte går att tillmötesgå lutningskraven ska alltid möjlighet till hiss övervägas. I annat fall skall vad som är möjligt göras; exempelvis skall gångvägar och gångbanor i branta backar förses med avåkningskydd och räcken, helst på båda sidor. Räcket skall ha en höjd på 0,9 meter samt vara komplett med ett räcesrör på 0,4 meters höjd. Avåkningskyddet utformas i form av en kant som är 0,1 meter hög. Även vilplan och soffor kan underlätta för en del att ta sig upp/ner.

Pollare, mopedfällor, bommar och andra hinder i gångvägen skall utformas så att de varken hindrar framkomligheten eller innebär en skaderisk. Passagen måste göras tillräckligt stor, minst 1 meter. Vid mopedfällorna måste gångbanorna åt vardera hållet vara 1,6 meter breda för att ge tillräckligt svängutrymme. För att synskadade personer med vit käpp skall uppmärksamma hindren i gångbanan måste de utformas med någon form av avbärare ca 0,2 meter över mark. Hindren skall tydligt kontrastera mot markbeläggningen.

Lagstiftning, föreskrifter och råd

Minst en gångväg mellan en byggnads entré och parkering, angöringsplats för bil, friytor och allmänna gångvägar skall kunna användas av en person med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga.

Gångvägen bör:

- vara horisontell eller luta högst 1:12 mellan minst 2 meter långa vilplan,
- ha en höjdskillnad på högst 0,5 meter mellan vilplanen,
- vara minst 1,3 meter bred,
- ha hårdgjord yta,
- vara fri från hinder
- ha minst 40 mm höga kantstenar som vid övergångsställe förses med 90 cm bred avfasning med avvikande ytskikt.

Järnvägsstationen i Nykvarn

Genom Nykvarn går järnvägen, vilken fyller en viktig funktion för resor mellan Nykvarn och Stockholm. Stationen är centralt belägen i orten, men anses vara svårtillgänglig för, framförallt, människor med funktionshinder. Från Centrumvägen ligger entrén till den södra plattformen. Ingången ligger i plan med trottoaren, vilken är lättillgänglig för alla. Den norra plattformen når man från Norra Stationsvägen. Där ska man först ta sig upp för en ganska brant bilväg innan man tillslut når rampen upp till plattformen. Alternativet är en trappa från Södertäljevägen, vilken inte kan nyttjas av alla funktionshindrade.

Svårigheten att nå bägge plattformarna på ett smidigt sätt är speciellt stor när tåget kommer på motsatt sidan än vad som angivits. Detta är inte ovanligt och medför ofta att vissa funktionshindrade ej hinner med tåget.

Klagomål har också inkommit gällande de väntkurer som finns på perrongerna. Önskemålet är att det skall finnas riktiga väntrum där folk kan vänta på tåget, utan att bli utsatta för dåligt väder.

Banverket utreder Nykvarns station närmare.

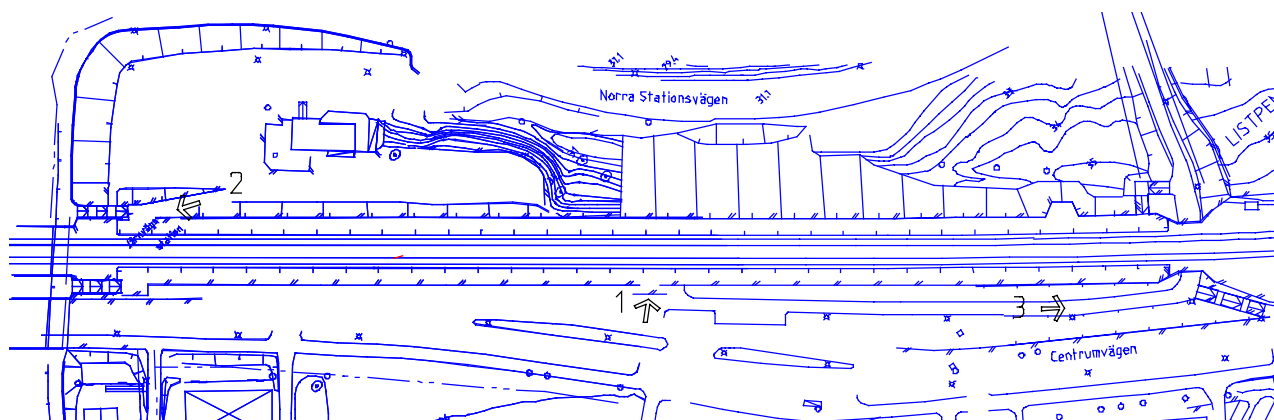

Bild 1. Entré från Centrumvägen.

Bild 2. Entré från Norra Stationsvägen.

Bild 3. Gångväg under järnvägen.

Gångpassage

Alla de platser där gående korsar körbanan i samma plan kallas med ett ord gångpassage. Gångpassager delas in i ett antal olika kategorier där övergångsställen är platser som har vägmärkning och vägmärke. Övergångsställen kan vara bevakade, med signaler, eller obevakade.

Gångpassagen är en plats där många gruppers olika behov måste tillgodoses. För bland annat personer med rörelsehinder och personer med barnvagn behövs en sänkning av kantstenen för att underlätta/möjliggöra passage. Blinda och starkt synsvaga personer behöver en kant och övriga personer med nedsatt orienteringsförmåga behöver kontrastmärkning.

Övergångsställen utformas med en 1 meter bred ramp med kantstenshöjden 0-3 cm. Resterande delen av övergångsstället ska ha en kantstenshöjd på 3-7 cm. För att personer med nedsatt orienteringsförmåga ska hitta övergångsstället krävs särskilda åtgärder. Blinda och starkt synsvaga personer är hänvisade till taktill beläggning, ledstråk och ljud. Övriga personer med nedsatt orienteringsförmåga hjälps av kontraster mellan ljust och mörkt, av belysning, ljuspunkter och ljud. Trottoaren vid övergångsstället ska därför utformas med material som har tydlig ytstruktur och kontrasterande färg mot omgivande beläggning som kan kännas respektive ses. Det skall också finnas en väl synlig vit bård vid kantstenen. För synskadade personer som tar ut gångriktningen med den vita kappen vinkelrätt utifrån kantstenen är det viktigt att övergångsstället börjar där där trottoarens radie är avslutad. Då refuger anläggs skall dessa vara minst 1,5 meter breda. Ytan mellan refugerna skall ligga i plan med körbanan och för att ytan ska uppmärksammas ska den markeras med avvikande och kontrasterande beläggning. Övergångsstället skall vara väl skyltat och belyst för att synas både för fotgängare och trafikanter.

Upphöjda gångpassager/genomgående gångbanor som ligger helt i nivå med trottoaren är inte acceptabla ur orienterings- och säkerhetssynpunkt för personer med nedsatt orienteringsförmåga.

På **omarkerat ställe där gående går över gatan** underlättas/möjliggörs passage över gatan för personer med rörelsehinder av att trottoarkanten sänks. För att personer med synskada inte ovetande ska gå ut i körbanan placeras nedsänkningen innanför förlängningen av huslivet eller annan gräns mot trottoaren. Nedsänkningen måste dock ligga inom 10 meter från korsningen,

där det är förbjudet att parkera. Nedsänkningen placeras mitt emot varandra på ömse sidor om vägen. Eftersom passagen inte är ett övergångsställe ska den inte förse med kontrastfärger eller taktilla plattor.

Lagstiftning, föreskrifter och råd

Gångvägen bör:

- f) ha minst 40 mm höga kantstenar som vid övergångsställe eller motsvarande förse med 90 cm bred avfasning med avvikande ytskikt. (BBR 3:122)

Gångpassager i Nykvarn

I Nykvarn finns det cirka 40 stycken övergångsställen. De flesta ligger längs de större vägarna; Centrumvägen, Maskinförarvägen, Järnavägen, Hökmossvägen och Gammeltorpsvägen. Standarden på övergångsställena är väldigt varierande, allt ifrån trottoarer med 15 cm kantsten till nollad kansten där trottoar saknas. Ett övergångsställe är upphöjt.

Upphöjda gångpassager kan användas i särskilda fall, där de är viktiga ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Åtgärder

Det är viktigt att målning, skyltning och belysning vid övergångsställena är bra, eftersom det ska synas väl för både bilister och gående. För att personer med rörelsehinder skall kunna använda övergångsstället måste det finnas sänkta ramper, så att dessa personer överhuvudtaget kommer ner på vägen. För blinda och synsvaga personer är det viktigt att det finns en klar trottoarkant, så att de känner var övergångsstället börjar/slutar. För dessa personer är det också viktigt med en vit bård vid kantstenen, förslagsvis i form av målning. Övergångsställena skall också vara vinkelräta mot

kantstenen. Att använda material med ytstruktur är inte akut idag, men rekommenderas vid om- respektive nybyggnad.

Hiss

Hiss är ett viktigt hjälpmedel för att förbättra framkomligheten för personer med funktionshinder och andra. Det är därför viktigt att hissar är placerade där de behövs, exempelvis vid stora nivåskillnader i utemiljön. Det är även viktigt att de som är i behov av hiss kan lita på att den fungerar. Det är vanligt att offentliga hissar utsätts för både skadegörelse och vandalisering samt att de används till annat än vad de var tänkta för. Hisschakt och hisskorg skall därför så långt som möjligt vara glasade för att förhindra skadegörelse samt för att göra det möjligt att uppmärksamma om någon befinner sig i hissen. Glasade hissar och hisschakt kan också underlätta för en del personer med psykiska funktionshinder eftersom känslan av "instängdhet" innebär att man inte kan åka hiss.

Offentliga hissar skall ha hissdörr med ett passagemått på minst 0,9 meter. Hissdörrar skall vara av skjutdörrstyp med automatisk öppning och säkerhetsanordning för att förhindra att dörrarna slår igen när en person befinner sig i öppningen. Hisskorgsmåtten skall vara minst 1,5x1,1 meter för hiss av genomgångstyp samt 1,5x1,5 meter för korg med en dörr. De ovan nämnda måtten behövs främst för elektriskt drivna utomhusrullstolar. Handledare på 0,9 meters höjd över golvet skall finnas på de sidor i hissen där detta är möjligt. För att ge personer med nedsatt orienteringsförmåga rumsuppfattning skall hissdörr eller dörrömfattning ha kontrasterande färg mot omgivande väggar.

Text för manöverorgan skall kompletteras med relifmarkering eller punktskrift och vara i kontrasterande färg. Samtliga manöverknappar skall sitta på 0,8 meters höjd över golvet och manöverpanelen bör vara utvinklad 45 grader. Om panelen ej är utvinklad skall det finnas två paneler, en med knappraden på 0,8 och en med knappraden på 1,2 meters höjd över golvet. I båda typerna av hissar placeras panelen mitt på ena långväggen. Panelen och övriga hissen skall vara väl belyst.

Hissen skall vara tydligt skyltad så att den är lätt att hitta. Akustiska signalsystem för hisskorgens ankomst och hissdörrens stängning skall finnas. Om hissen stannar vid flera plan skall den vara försedd med tal som upplyser om på vilket plan man befinner sig.

Nödtelefon i hissar skall förses med en lampa som indikerar att meddelandet är mottaget och att hjälp är på väg.

Lagstiftning, föreskrifter och råd

Hissar skall vara anordnade så att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga kan uppmärksamma när hissen stannar för av- och påstigning.

Råd: Exempel på hissar som uppfyller kraven på invändiga korgmått finns i SS 76 35 20 (1). Exempel på lämpliga manöver- och signalorgan finns i SS 76 38 10 (2). (BBR 3:124)

Persontillåtna hissar skall ha en sådan larmanordning att en person som är instängd i hissen kan ge nödsignal till en plats varifrån hjälp kan erhållas eller tillkallas. (BBR 8:72)

Parkering/Angöring

Parkeringsplats för personer med rörelsehinder skall placeras där behov finns, exempelvis vid vårdcentral, affärscentrum och apotek. Även antalet måste vara tillräckligt, 5 % av totala antalet parkeringsplatser i en parkeringsanläggning kan vara en riktlinje.

Många personer har svårt att förflytta sig annat än mycket korta sträckor. Taxi, färdtjänst och bil med handikapparkeringstillstånd ska kunna stanna maximalt 10 meter från entrén för av- och påstigning. Det skall också finnas möjlighet att parkera bil med handikapparkeringstillstånd maximalt 10 meter från entrén. Framkörning på gångtor, som är vanligt i bostadsområden från 60- och 70 talen, innebär en säkerhetsrisk och en sådan lösning är inte acceptabel vid nyproduktion. I flerfamiljshus rekommenderas garage med tillgänglig inomhusförbindelse. Även om det finns garage måste det med tanke på tillgänglighet för besökande finnas parkerings- och angöringsmöjligheter inom 10 meter från entrén i gatunivå.

Parkeringsplatser för personer med rörelsehinder och avstigningsytor placeras på så horisontell yta som möjligt.

Vid utformning av parkeringsplatser för personer med rörelsehinder gäller följande; vid parkering vinkelrätt mot trottoaren behövs en bredd på minst 3,6 meter för att möjliggöra förflyttning mellan bil och rullstol. Bilar med ramp som skjuts ut från sidan blir allt vanligare, dessa fordon kräver större parkeringsrutor. Därför rekommenderas att rutorna görs 5 meter breda. Sådana rutor behövs också om två personer som använder rullstol skall kunna ta sig in/ut från vardera sida av bilen.

Handikapparkeringsplatser som ligger längs trottoaren måste vara minst 1 meter längre än normalt, delvis 6 meter för att en förare som använder rullstol skall kunna ta sig mellan sin egen och intill parkerade bilen fram till trottoaren. Som ovan nämndes blir stora bilar allt vanligare vilket i sin tur kräver större parkeringsrutor. Därför rekommenderas att långsgående handikapparkeringsplatser görs 7 meter långa.

För att underlätta för personer med rörelsehinder att ta sig upp på trottoaren försänks alltid trottoarkanten på en sträcka av 1 meter vid angörings- och handikapparkeringsplatser vid offentliga målpunkter. Vid bostadshus eller arbetsplats försänks kantstenen vid behov. Försänkningen placeras så att avståndet mellan

parkeringsplatsen och entrén blir så kort som möjligt. Försänkningen måste dock placeras och utformas så att synskadade personer inte av misstag går rakt ut i körbanan eller tolkar sänkningen som ett övergångsställe; exempelvis bör inte sänkningen ligga rakt ut från entrén och skall inte markeras med vita plattor. För att underlätta förflyttningen mellan bil och rullstol ställs dessa in i förhållande till varandra. Vid inställningen förutsätts att både bil och rullstol är placerade i samma nivå. Parkeringsfickans nivå skall därför vara samma som gatans.

Handikapparkeringsplatser skyltas enligt VMF (Vägmärkesförordningen) så att det framgår att de är reserverade för personer som har särskilt tillstånd att parkera på dessa platser. Det är enligt lokala trafikföreskrifter för Stockholm tillåtet för personer med handikapparkeringstillstånd att parkera i 24 timmar på platser där parkeringsförbud råder. Tillåtelsen gäller dock ej i för ändamål eller fordonsslag anordnad zon, exempelvis vändzon. Det bör kontrolleras vad som gäller för Nykvarns kommun.

Gångvägen mellan parkerings-/angöringsplats och entré skall kunna användas av personer med funktionshinder.

Lagstiftning, föreskrifter och råd

En angörings- eller parkeringsplats för rörelsehindrade skall kunna ordnas inom 25 meters gångavstånd. (BBR 3:122)

Ramp

För barnvagnar, folk som använder rullstol etcetera skall ramp finnas som alternativ väg vid trappa. Den i BBR tillåtna lutningen på ramper, 1:12, är för många allt för brant och dessutom riskerar vissa rullstolar att tippa. Höjdskillnader skall därför tas upp med ramper med maximal lutning på 1:20. Helst får det bara finnas två på varandra följande ramper med en lutning på 1:20 som tillsammans tar upp en höjdskillnad på 0,5 meter. Mellan ramperna skall det finnas ett 2 meter långt vilplan. Detta innebär två ramper om vardera 5 meter med ett mellanliggande vilplan på 2 meter. På vilplan kan soffor placeras, men de får inte hindra framkomligheten. Ramper skall vara raka, men svängar kan accepteras på vilplan. Ramper skall inte heller luta i sidled och bör på grund av halkrisken inte göras i metall.

Ramper skall ha en bredd på minst 1,5 meter och vara försedda med räcke på båda sidorna. Räcket skall vara greppvänligt och ha en diameter på ca 40 mm. Räcket skall vara förlängt 0,3 meter före och efter rampen och ha en höjd på 0,9 meter. Avåkningskydd skall ordnas utmed rampernas hela längd och utformas i form av en kant som är ca 0,1 meter hög och ett räckesrör på ca 0,4 meters höjd. Rampens sidor får ej ha mellanrum mellan 90/110 och 230 mm eftersom små barn riskerar att fastna med huvudet.

Ramper skall vara väl belysta.

Lagstiftning, föreskrifter och råd

Ramper skall utformas så att personer kan förflytta sig säkert. (BBR 8:232)

Ramper som inte avgränsas av väggar, skall ha räcken som begränsar risken för personskador. Ramper som är högre än 0,5 meter skall ha ledstänger eller motsvarande på båda sidor, som skall vara lätta att gripa om. (BBR 8:2321)

Gångvägen bör:

- a) vara horisontell eller luta högst 1:12 mellan minst 2 meter långa vilplan,
- b) ha en höjdskillnad på högst 0,5 meter mellan vilplan. (BBR 3:122)

Ramp till fastighet

Ramper är inte en acceptabel lösning till entréer vid nybyggnad. Där skall det vara plant insteg. Vid ombyggnader i det gamla fastighetsbeståndet kan det dock bli nödvändigt. Tillgänglighet till fastigheter, oavsett om det gäller entréer till bostäder eller lokaler, skall i första hand lösas inom den egna tomtgränsen. Först i undantagsfall, då det inte går att lösa på annat sätt, kan lösningar med ramper placerade ute på gångbana eller liknande komma i fråga.

Lagstiftning, föreskrifter och råd

För att få anlägga en ramp till fastighet krävs bygglov enligt Plan- och bygglagen. Om rampen måste anläggas på gångbana eller annan mark som är allmän plats i detaljplan krävs även polistillstånd i enlighet med ordningslagen (OrdL) 3 kap 1 §. Polismyndigheten har att tillse att trafiksäkerhet, allmän ordning och äkerhet inte äventyras. Då kommunen förvaltar den offentliga platsen måste polismyndigheten tillfråga kommunen innan tillstånd meddelas. Kommunen har rätt att ställa villkor i samband med tillstyrkan av remiss från polismyndigheten. Dessa villkor skall enligt OrdL 3 kap 15§ gälla skötsel av den offentliga platsen, markanvändning, stadsbild, miljö och trafik.

Ramp till fastighet i Nykvarn

Se avsnittet om entréer.

Trappa

Där det finns trappor skall det finnas en alternativ och likvärdig förbindelse med ramp.

Trappor utomhus bör ha minst 3 och högst 8 steg. Längre trappor avdelas med minst 1,3 meter långa vilplan. På vilplan kan soffor placeras men de får inte hindra framkomligheten.

Trappstegen skall ha samma höjd och djup i hela trappan. Steghöjden får vara maximalt 0,15 meter, dock helst 0,13 meter för att trappan skall bli lätt att gå i. Stegdjupet påverkas av vald steghöjd.

Trappor skall ha inbyggd markering med kontrast mellan ljust och mörkt på första och sista steget i varje trapplopp.

Trapporna skall ha räcke på båda sidorna. Räcken skall även dras obrutna förbi vilplan och bör även finnas vid låga fallhöjder och enstaka steg. Räcken skall vara greppvänliga och ha en diameter på ca 40 mm. Räckena placeras på 0,9 meters höjd. I vissa fall bör det också finnas räcken på höjden 0,7 meter för kortväxta och barn. Räcken skall vara förlängda 0,3 meter före det första och efter det sista trappsteget. Förlängningen behövs både för att personer med synskada ska veta när trappan tar slut och för att personer med rörelsehinder eller balanssvårigheter ska ha stöd vid första och sista steget. Trappors sidor får ha mellanrum mellan 90/110 och 230 mm eftersom små barn riskerar att fastna med huvudet.

Om trappan är bredare än 2,20 meter kan barnvagnsramp placeras i trappan. Räcke måste då också finnas mellan barnvagnsrampen och övriga trappan. Barnvagnsrampen placeras på trappans vänstra sida när man går ner för trappan.

För att öka säkerheten för synskadade personer skall trappor som skjuter ut markeras eller kringbyggas. Vid fribärande trappor skall trappans undersida antingen byggas in eller märkas ut i markplanet med exempelvis stensättning eller en kant. Trappor skall också förskjutas ur gångvägens riktning för att minska risken för att synskadade personer inte skall uppmärksamma trappan.

Trappor skall vara väl belysta.

Lagstiftning, föreskrifter och råd

Trappor skall utformas så att personer kan förflytta sig säkert.

Råd: Vid utformning av trappor bör trappans lutning och längd samt måttförhållande mellan trappstegens höjd och djup beaktas. Trappans lutning i gånglinje bör inte ändras inom sakka trapplopp. Enstaka trappsteg med avvikande höjd bör inte förekomma. Där så inte kan undvikas bör trappsteget tydligt markeras. Stegdjupet i trappor bör vara minst 0,25 meter, mätt i gånglinjen. Trappplanen bör ha minst samma bredd som trappan. (BBR (:232)

Trappplan och trapplopp som inte avgränsas av väggar, skall ha räcken som begränsar risken för personskador. Trappor som är högre än 0,5 meter skall ha ledstänger eller motsvarande på båda sidor. Ledstänger eller motsvarande skall vara lätta att gripa om.

Råd: Trappor som är bredare än 2,5 meter bör delas av med räcken eller ledstänger i två eller flera lopp. Räcken i trapplopp ska vara minst 0,9 meter höga. (BBR 8: 2321)

Trappa i Nykvarn

Det finns några trappor utomhus i Nykvarn. Dessa håller en ganska god standard med vilplan och räcken.

Åtgärder

Kontrastmarkeringar på första och sista steget i trapporna.

Vegetation

Vid val av träd och annan grönska skall allergiaspekten beaktas. Växter som kan vara allergiframkallande eller som kan ge personer med allergi besvär skall i synnerhet inte finnas vid luftintag. Man skall också undvika att plantera allergiframkallande växter vid lekplatser, dagis, skolor, parkbänkar och busshållplatser.

Även starkt doftande samt korgblommiga växter som exempelvis prästkrage och gråbo skall undvikas av samma anledning. De bästa alternativen är ickedoftande växter som har pollen som sprids med insekter. Även växternas eventuella giftighet skall beaktas. Växter med stor bladmassa samt växter med sträva ulliga blad har en luftrenande effekt.

Vissa växter, blant annat poppel och pil, har rötter som ligger grunt eller till och med över marken. Dessa växter skall därför inte placeras intill gångvägar eftersom trädrötterna kan försvåra förflyttningen för personer som använder rullstol samt medföra risk för att gående snubblar.

Vid val av växtlighet och vid planering av dess placering måste också sambandet mellan belysning och växtlighet beaktas för att förebygga en senare konflikt. Belysningsstolpar och träd och buskar hålls maximalt åtskilda. Kontinuerlig tillsyn krävs så att grenar inte växer ut i gångstråket och så att vegetationen inte skymmer belysningen. Placeringen av träd och buskar får inte heller innebära en otrygghetsfaktor.

Lagstiftning, föreskrifter och råd

Vegetation regleras inte i lagstiftningen.

Drift och underhåll

För att skapa en god livsmiljö för invånare och besökare är framkomlighet och säkerhet två viktiga faktorer vilket i sin tur innebär att drift och underhåll får stor betydelse. Med drift och underhåll avses att snarast möjligt lägga igen och laga hål/gropar/vattensamlingar, reparera hissar som är ur funktion, att byta trasiga lampor etcetera. I begreppet drift och underhåll ingår också regelbunden renhållning och regelbunden översyn av belysning och ljud- och ljussignaler etc.

Särskilt vintertid har många personer med funktionshinder stora besvär med framkomligheten. Vinterväghållning skall upprätthållas på trafikerade ytor så att krav på god framkomlighet, hög trafiksäkerhet och god miljö uppfylls.

Krav på god tillgänglighet till trafiksystemet för personer med funktionshinder får inte åsidosättas. Lössnö, snövallar och isfläckar är stora faromoment. Snövallarna skall öppnas och det skall utföras erforderlig halkbekämpning. Kompletterande snöröjning som exempelvis öppning av plogvallar vid övergångsställen och passager samt riktade åtgärder för personer med rörelsehinder exempelvis snöröjning vid handikapparkeringsplatser skall utföras i direkt anslutning till snöröjningsarbetet. Handskottning skall vid behov genomföras vid övergångsställen, trappor, ramper, busshållplatser etcetera där maskinröjning inte är möjlig.

Växter skall beskäras så att de inte växer ut över gångvägar och gångbanor. Detta gäller både på höjden och bredden. Den fria höjden över gångbanan skall vara minst 2,1 meter.

Lagstiftning, föreskrifter och råd

...Dessutom skall tillses att tomten, om det inte är obefogat med hänsyn till terräng och förhållandena i övrigt, kan användas av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

(PBL 3kap 15§ 5 punkten)

För tomt gäller att anordningar som har tillkommit för att uppfylla kraven i 15§ skall hållas i stand i skälig utsträckning. (PBL 3 kap 17§ 3 stycket)

I fråga om allmänna platser och områden för andra anläggningar än byggnader skall vad som föreskrivs om tomter i 17§ andra stycket alltid tillämpas samt vad som föreskrivs i 15 och 16§§ och i 17§ första, tredje och fjärde styckena tillämpas i skälig utsträckning. Sådana

platser och områden skall dock alltid uppfylla kravet i 15§ första stycket 5 på användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i den utsträckning som följer av föreskrifter meddelade med stöd av denna lag.

(PBL 3 kap 18§)

Drift och underhåll i Nykvarn

Drift- och underhåll är väldigt viktigt för att framkomligheten skall vara så bra som utformningen medger. De viktigaste åtgärderna att hålla efter är:

Sommar:

- * Laga hål/sprickor på övergångsställen, gång- och cykelbanor, vilket det finns ganska gott om i Nykvarn idag.
- * Hålla efter målning och skyltar vid övergångsställen, vilket behövs se över ordentligt. Se rapporten "Övergångsställen" i Nykvarn.

- * Byta glödlampor i gatubelysningen, vilket det redan idag finns ett kontinuerligt schema för.

Vinter:

- * Snöröja på gång- och cykelbanor och till handikapp-parkeringsplatser.
- * Hålla efter vegetation.

Långsiktiga företeelser som tillförs utemiljön

Gatumöblering

Gaturummets utformning grundas på tydlighet, säkerhet och bra funktion för alla trafikantgrupper samt på att gatan skall vara vacker och attraktiv. Hur möblerna står placerade i gaturummet är lika viktigt som deras utformning. Placeringen skall vara samordnad och inte hindra framkomligheten. Generellt bör man följa ett konsekvent system så att man vänjer sig vid att lätt hitta till exempel en papperskorg. Genom självklara och bra placeringar kan onödiga skyltar och markeringar undvikas. Även utformningen av enskilda möbler bör vara logisk och enkel att förstå. Vid trottoarkanten skall endast skyltar och signalstolpar för övergångsställen och busshållplatser placeras.

Färgsättningen har stor betydelse för säkerhet och orientering för personer med nedsatt orienteringsförmåga. Det är kontrasten mellan ljust och mörkt som är viktig för att de skall kunna orientera sig och uppmärksamma föremål. Grått, svart och grönt ger dåliga kontraster i utemiljön och är dessutom svåra att uppmärksamma särskilt kvälls- och nattetid. Dessa färger är därför olämpliga. Ljusa färger rekommenderas, på trafiksignalstolparna ljusgult. Tillfälliga byggnadsställningar och andra tillfälliga hinder som står i gångstråk skall märkas med gul och svart markeringstejp.

Soffor. För många har möjligheten att sätta sig ner och vila stor betydelse för om de skall kunna bege sig ut på promenad. Soffor skall därför placeras med en viss frekvens, där miljön och antalet personer som rör sig i området bör styra. I starkt frekventerade områden skall avståndet mellan sofforna inte vara mer än ca 25 meter och inom bostädernas närområden ca 100 meter. I större park- och friluftsområden skall soffor finnas med ca 250 meters mellanrum.

Det är speciellt viktigt att det finns soffor före och efter backar, på vilplan, på torgytor och vid affärer eller andra lokaler som är träffpunkter. Vid branta eller långa backar kan det vara lämpligt att det finns möjlighet att vila, soffan bör då placeras på en horisontell yta.

Sofforna dras in från gångytan och plats för rullstol eller rollator skall finnas bredvid. För synsvaga personer är det viktigt att sofforna har kontrasterade färg mot omgivningen både för att de skall vara lätta att hitta och för att inte riskera att snubbla över dem.

Det är också viktigt att sofforna är utformade så att personer med funktionshinder kan använda dem vilket

innebär att sitthöjden skall vara 0,5 meter och att de skall vara försedda med greppvänliga armstöd, som bör vara lika långa som sitsen. Det är dock en fördel om soffan har lägre sitthöjd. Även kortvuxna personer får då möjlighet att sitta bekvämt.

Cykelparkering. Fritt parkerade cyklar ställer ofta till problem både vad gäller framkomlighet och säkerhet. För att minska antalet cyklar som inte är placerade i ställ måste ordnade cykelparkeringar placeras i direkt anslutning till viktiga målpunkter exempelvis busshållplatser och entréer. Även cykelställets utformning har betydelse för om de kommer att användas. Allt fler cyklister vill på grund av stöldrisken kunna låsa fast cykelns ram och det är därför viktigt att cykelstället är utformat så att detta är möjligt. Cykelparkeringarna skall placeras utanför gångytan eller i annat fall tydligt avskiljad från den. Avgränsningar kan utföras med exempelvis räcke, mur eller staket.

Skräpkorg. För att minska mängden stolpar på trottoarerna kan skräpkorgar monteras på redan befintliga stolpar som exempelvis på trafikmärkesstolpar. Däremot får korgar inte placeras på stolpar vid övergångsställe då de kan bli hinder för antingen synskadade personer eller för personer som använder rullstol/rollator. Skräpkorgarna skall vara konsekvent placerade till exempel i anslutning till soffor, busshållplats eller bankomat. Papperskorgarnas inkast skall placeras cirka 0,8 meter över marken för att kunna användas av personer som använder rullstol.

Växtbädd och trädgaller. Trädgaller rekommenderas eftersom öppna växtbäddar är svåra att urskilja mot omgivande gångväg, för personer med synskada. Dessa bör därför endast användas där tillräckligt gångutrymme finns och vid stora befintliga träd, som ej kan förses med galler.

Information och skyltning. Skyltar skall placeras utanför gångstråk, men så att det går att komma intill och läsa. Skyltar skall också placeras så att både stående och personer som använder rullstol kan läsa informationen. Informationsskyltar skall ha god och ej bländande belysning.

För personer med utvecklingsstörning är det viktigt att informationen är enkel att förstå, exempelvis kan symboler i form av pictogram (grafiskt symbolspråk) användas. Skylttext skall ha god kontrast mot skyltboten. Informatinen skall kompletteras med punktskrift eller relief.

Centrum i Nykvarn

I centrum skall det finnas regler för hur reklamskyltar, blomkrukor etcetera får placeras. Dessa skall stå på ett enhetligt sätt och på samma ställe hela tiden.

Utanför ingångarna till matvaruaffärerna skall ordnade cykelparkeringar, med fastlåsningsmöjligheter, finnas. Detta leder till att folk ställer sin cykel på cykelparkeringen istället för direkt på gågatan, där det kan vara svårt för synskadade och blinda att upptäcka dem.

Ramp med kantstenshöjd noll skall finnas mellan centrum och parkeringar. Handikapparkeringsplatser skall finnas så nära entréerna som möjligt.

Lekplats

Barn med funktionshinder har samma lekbehov som andra barn vilket medför att det är viktigt att lekplatsen är anpassad så att den blir tillgänglig och användbar. Det är även viktigt att föräldrar med funktionshinder kan använda sig av parken tillsammans med sitt/sina barn. En anpassning kan ofta göras med enkla medel och fungera lika bra för barn utan funktionshinder. Mycket små förändringar kan vara skillnaden mellan utestängande och välkomnande. Anpassning av lekplatser måste göras utifrån varje enskild plats förutsättningar men det finns några viktiga punkter att särskilt tänka på.

Många barn med funktionshinder behöver assistans för att kunna leka. Det kan innebära allt ifrån hjälp någon gång ibland till att behöva någon att sitta i knät hos. Detta måste tas hänsyn till vid utformningen av lekredskap; exempelvis måste de tåla tyngden av en vuxen plus ett barn.

För att personer med nedsatt orienteringsförmåga ska kunna orientera sig måste lekplatsen ha en enkel grundstruktur, helst vinkelrät med markerade kanter, mjuka former bör undvikas. Inom lekplatsen skall det inte heller vara för stora inbördes avstånd. Lekplatsen skall utrustas med en informationsskylt med information om parkens möjligheter. En taktil modell av lekplatsen skall tas fram till stöd för barn och föräldrar med synskada. Det är lämpligt att idela lekplatsen i olika rum, dels för att få vindskydd och dels för att vid behov minska antalet sinnesintryck. Platserna måste dock utformas så att de inte riskerar att bli tillhåll eller medföra ökad risk för överfall. Nivåskillnader kan vara stimulerande så länge de är framkomliga.

Sol- och regnskydd bör placeras där barnen sitter länge, exempelvis över del av sandlåda. Möbler och lekredskap skall vara anpassade för personer med funktionshinder. Lekredskap skall vara markerade med kontrastfärg. Det skall också finnas markeringar i form av räcken och kontrastskillnader eller förändring av markbeläggning för personer med nedsatt orienteringsförmåga. Barn och föräldrar som använder rullstol måste kunna ta sig fram och komma åt ifrån rullstolen. Den tvättade/reaxsanden kan till exempel ersättas med speciella gummiplattor/syntestiskt stötskydd. För övriga personer med röresle-hinder behövs exempelvis räcken och vilpan i trappor.

Lekutrustning och sidorna på trappor, ramper får ej ha mellanrum mellan 90/110 och 230 millimeter eftersom små barn riskerar att fastna med huvudet.

Det är inte bara parkens och lekredskapens utformning som har betydelse för tillgängligheten utan också växtvalet. Pollenproducerande träd skall ej planteras inom 200 meter från lekplatsen. För björk bör ett avstånd på ca 400 meter gälla. Gräs bör klippas innan det går i blom för att undvika allergiska besvär. Giftiga växter får ej förekomma.

Lagstiftning, föreskrifter och råd

Fasta lekredskap skall anordnas så att risken för personskador begränsas. (BBR 8:234)

Telefonkiosk

Telefon anpassad för personer med funktionshinder skall finnas i anslutning till centrum. Fristående telefonkiosk placeras utanför gångytan direkt på mark. Fri dörrbredd 0,9 meter och ett djup på 1 meter samt att undre knappraden är placerad 0,8 meter ovan mark gör det möjligt för personer som använder rullstol att använda telefonen. Det är också viktigt att telefonen antingen placeras till vänster eller höger om ingången. För personer med synskada är det viktigt att knappsatser är utvinklad från vägg. Telefonkiosken skall vara väl belyst.

För personer med hörselskada är det viktigt att telefonkiosken är placerad med största möjliga avskärmning från störande ljud samt har akustiskt dämpning i tak. Det är också viktigt att telefonluren har reglerbar volym och inbyggd hörselslinga samt att det finns tillgång till texttelefon i varje telefonkiosk.

För personer med el- och bildskärmsskador är det viktigt att hörselslingan är bortkopplingsbar och telefonen är ansluten till det fasta telenätet.

Lagstiftning, föreskrifter och råd

Telefonkiosker regleras inte i lagstiftningen.

Toalett

Toalett anpassad för personer med funktionshinder skall finnas i anslutning till centrum. Nya toaletter som placeras ut skall vara utformade och placerade så att de är tillgängliga och användbara för personer med funktionshinder.

På en toalett anpassad för personer med funktionshinder skall toalettstolen vara placerad så att den är tillgänglig med rullstol från båda sidor. Inne på toaletten skall det finnas ett fritt vändutrymme med en diameter på 1,5 meter. En anpassad toalett skall dessutom ha handledare på väggarna, uppfällbara armstöd på båda sidor av toaletten, in- och utvändiga dörröppnare och myntinkast som är placerade så att de är tillgängliga för personer i rullstol (max höjd 0,8 meter) samt ha en hylla nära handfatet där exempelvis stomiopererade kan ställa ifrån sig sina saker. Det är också viktigt att det finns kontraster mellan exempelvis dörr och väggar och att belysningen är god.

Utvändigt skall det finnas en plan yta framför dörren och passagemåttet genom dörren skall vara minst 0,84 meter. Toalettens entré skall placeras så att det inte finns någon nivåskillnad mellan toaletten och kringliggande mark (max 1 cm accepteras).

Lagstiftning, föreskrifter och råd

Toaletter i utomhusmiljö regleras inte i lagstiftningen.

Kiosk, serveringspaviljong och liknande

Byggnader som uppförs på kommunens offentliga platser och som är avsedda att kunna användas av allmänheten på olika sätt skall vara anpassade så att de är tillgängliga för personer med funktionshinder.

Lagstiftning, föreskrifter och råd

För kiosker, serveringspaviljonger och andra byggnader på offentlig plats upplåts mark med stöd av polistillstånd i enlighet med ordningslagen (OrdL) 3 kap 1§. Polismyndigheten har att tillse att trafiksäkerhet, allmän ordning och säkerhet inte äventyras. Då kommunen förvaltar den offentliga platsen måste polismyndigheten tillfråga kommunen innan tillstånd meddelas. Kommunen har rätt att ställa villkor i samband med tillstyrkan av en remiss från polismyndigheten. Dessa villkor skall enligt OrdL 3 kap 15§ gälla skötsel av den offentliga platsen, markanvändning, stadsbild, miljö och trafik. I enstaka fall äger kommunen inte bara marken utan även byggnaden, och upplåter den då med hyresrätt. För byggnader krävs även bygglov i enlighet med Plan- och bygglagen.

Tillsyn, drift och underhåll av långsiktiga företeelser

Långsiktiga företeelser som tillförs den offentliga miljön genomförs och innehas ibland av kommunen och ibland av utomstående part. I de fall kommunen både genomför och innehar föremålen ansvarar givetvis kommunen för att deras funktion hålls intakt. En förutsättning för detta är att drift och underhåll sköts.

I en del fall har kommunen initierat utsättningen av föremål som innehas av en utomstående part. Som exempel kan nämnas en del offentliga toaletter, affischtavlor, sponsrade gatumöbler med mera. Grunden för ett sådant förhållande är en överenskommelse mellan kommunen, ett avtalsförhållande och/eller ett nyttjande av den offentliga platsen med stöd av polistillstånd i enlighet med ordningslagens bestämmelser. Det skall klart framgå vem som ansvarar för driften och underhållet under den tid föremålen skall vara på plats.

I övriga fall innehas föremålen av utomstående part och den offentliga platsen nyttjas med stöd av bestämmelser i ordningslagen eller kommunal föreskrift; exempelvis kiosker, restaurangverandor, telefonkiosker med mera. I dessa fall är det viktigt att den kommunala instans som är ansvarig för upplåtelsen av marken eller för givet bygglov också utövar tillsyn. I de fall då ordningslagens bestämmelser ligger till grund är det polismyndigheten som har befogenheter att tillse att tillståndshavaren håller sig till givna villkor. Är en företeelse bygglovspliktig ska stadsbyggnadskontoret tillse att Plan- och bygglagens regler och föreskrifter uppfylls.

Lagstiftning, föreskrifter och råd

Tillsyn, drift och underhåll av långsiktiga företeelser regleras inte i lagstiftningen.

Bilagor

- Förslagsritning busshållplatser